

Genial välfärd

Vem har inte hört att Finlands och hela EU:s framtida välfärd beror på vår förmåga att förnya samhället och effektivisera produktionen? Insikten är allmänt accepterad och ingalunda ny. Men som tidigare handlar debatten i denna fråga väsentligen om vilka regioner och folkgrupper som borde vara speciellt beredda på en förändring. På 1980-talet kallades detta så vackert för ”behärskad strukturomvandling”.

En annan dimension av samma debatt handlar om vilka strukturer och handlingsmönster som tvärtom borde bevaras för man skall kunna garantera en fortsatt tillväxt och förnyelse. Filosofen Pekka Himanen har tillsammans med den världsberömde IT-sociologen Manuel Castells under de senaste åren publicerat flera intressanta böcker, i vilka detta tema ofta förekommer.

Duon har bl.a. jämfört Finlands snabba omvandling till ett av världens ledande informationssamhällen med motsvarande förändringar på andra håll av jordklotet. Deras slutsatser är på många sätt uppmuntrande för det finländska samhällsbygget. Hemligheten bakom Finlands framgångar är den positiva cirkel som uppstått mellan landets dynamiska informationsekonomi och välfärdsstat.

Den ekonomiska tillväxten säkrar välfärdsstatens fortbestånd, vilket i sin tur garanterar att det finns tillräckligt med utbildat folk tillhands för att producera och tillämpa nya innovationer. Finlands trumf på handen är fortfarande ett offentligt, avgiftsfritt och högklassigt utbildningssystem.

Det finns förstås också andra framgångsrecept, såsom det amerikanska som bygger på en ständig import av lovande forskare och innovatörer. Modellen passar dock inte särdeles bra för Finland, vars kultur och klimat inte riktigt har samma attraktionskraft som det soldränkta och ungdomliga Kalifornien.

Det bästa vore en kombination av de finländska och amerikanska modellerna. Utan ett betydande tillskott av högt utbildade förmågor är det knappast möjligt för Finland att i längden behålla positionen som ett av världens ledande IT-samhällen. Men hur skall dessa geniala lycksökare lockas hit när hälften av deras inkomster går till skatter?

Genom stora skattesänkningar och en betydligt friare invandrapolitik säger säkert många av er. Men då går det inte att bevara den sociala jämlikhet och välfärdspolitik som Castells och Himanen betecknar som Finlands hemliga vapen. Dessutom finns det ett utbrett stöd för dagens finansiering av välfärdssamhället, eftersom det tämligen effektivt har dämpat de sociala motsättningarna i samhället.

Min gissning är därför att beslutfattarna i huvudsak väntar och ser i hopp om att nya innovationer och förbättrade konjunkturer skall lösa problemen. Den totala skatteprocenten pressas säkert under kommande år fortsättningsvis något neråt. Och inom ett decennium är Finlands arbetskraftsbrist så stor att en vettigare invandrapolitik måste accepteras.

Men i väntan på detta är det säkrare att gräla om optioner i riksdagen. Alternativen är alltför riskabla. I synnerhet för en politiker som vill bli omvald och fortsätta som minister.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 5.11.2005